УДК 811.512.145’28

М.Р. Булатова

СТӘРЛЕБАШ ТАТАРЛАРЫНЫҢ ТЕЛ ҮЗЕНЧӘЛЕКЛӘРЕ

Статья посвящена характеристике языковых особенностей татар Стерлибашевского района Республики Башкортостан. В работе рассматриваются некоторые общие морфологические особенности стерлитамакского говора мишарского (западного) диалекта и белебеевского подговора мензелинского говора среднего диалекта татарского языка. Прилагаются образцы речи, в которых сквозь призму лексики и языковых особенностей местного говора рассматриваются материальная и духовная культура татар. Она написана на основе фактических материалов, собранных автором во время диалектологических экспедиций в 2010–2012 гг., и комплексной экспедиции, проведенной в 2017 г. Институтом языка, литературы и искусства им. Г. Ибрагимова АН РТ по татарским деревням Стерлибашевского района РБ.

Ключевые слова. Татарская диалектология, стерлитамакский говор мишарского диалекта, белебеевский подговор мензелинского говора среднего диалекта, морфология, материальная и духовная культура, научная экспедиция.

Башкортстан Республикасының Стәрлебаш районы Айдарәле, Бакча, Бакый, Бузат, Гөлем, Әмир, Карагыш, Куганакбаш, Турмай, Хәлекәй, Өч-Әсән (Көчегән), Стәрлебаш, Тәтер-Арыслан, Яңгырчы, Яшергән һ.б. татар авылларына фәнни экспедицияләр уздыру милләттәшләребезнең халык традицияләрен яктырткан материаллар тупларга һәм тел, сөйләш үзенчәлекләре җәһәтеннән фәнни нәтиҗәләр ясарга мөмкинлек тудырды.

Башкортстан Республикасында татар теленең ике диалекты вәкилләре яши: 1) урта диалектның бөре, златоуст, кормантау, тепекәй, турбаслы, учалы сөйләшләре; минзәлә сөйләшенең бәләбәй (бәл.), урта, яңавыл урынчылыклары; Түбән Кама керәшеннәре сөйләшенең бакалы урынчылыгы; 2) мишәр (көнбатыш) диалектының стәрлетамак (стрл.), байкыбаш сөйләшләре [Булатова, 2013, б. 3–4]. Без өйрәнгән Стәрлебаш җирлегенең татар авылларында урта диалектның минзәлә сөйләше бәләбәй урынчылыгы һәм мишәр диалектының стәрлетамак сөйләше таралган.

Минзәлә сөйләше Татарстанның көнчыгыш (Әгерҗе, Бөгелмә, Зәй, Азнакай, Сарман, Баулы, Минзәлә, Мөслим, Әлмәт, Актаныш), Удмуртиянең Малая Пурга, Алнаш, Башкортстанның көнбатыш (Бишбүләк, Благовар, Борай, Бәләбәй, Дүртөйле, Илеш, Кырмаскалы, Краснокама, Кушнаренко, Миякә, Мәләвез, Стәрлебаш, Стәрлетамак, Туймазы, Федоровка, Чакмагыш, Чишмә, Шаран, Янавыл, Әлшәй) районнарында таралган [Татар халык сөйләшләре, б. 212]. Бу сөйләшкә төрле елларда галимнәр (А.Г. Бессонов, Н.Ф. Катанов, Л. Җәләй, А.А. Юлдашев, Л.Т. Мәхмүтова, Ә.Ш. Әфләтунов, Җ. Алмаз,

Д.Б. Рамазанова, Т.Х. Хәйретдинова, Ф.С. Баязитова, Ф.Ю. Йосыпов, И.С. Насипов, М.Р. Булатова һ.б.) тарафыннан күзәтүләр ясала. Аны өйрәнүнең 100 елдан артык бай тарихы бар.

Минзәлә сөйләше таралган территориянең аерым төбәкләрендә яшәүче төркемнәрнең сөйләшендә, төрле факторлар (тарихи, мәдәни, географик һ.б.) йогынтысы астында, үзләренә хас үзенчәлекләр барлыкка килгән. Бу исә, үз чиратында, минзәлә сөйләшендә берничә урынчылыкны (әгерҗе, яңавыл, төп, бәләбәй урынчылыклары) аерып чыгарырга мөмкинлек бирә.

2010–2012, 2017 елгы экспедицияләр барышында Стәрлебаш районындагы Айдарәле, Бакый, Куганакбаш, Стәрлебаш, Тәтер-Арыслан, Тормай, Яңгырчы, Яшергән авыллары минзәлә сөйләшенең бәләбәй урынчылыгына караганлыгы һәм Әмир, Бакча, Бузат, Гөлем, Карагыш, Көчегән (Өч-Әсән), Хәлекәй авыллары татарларының мишәр диалектының стәрлетамак сөйләшенә караганлыгы тагы да дәлилләнде.

Гомумән, бәләбәй урынчылыгы Башкортстанның көньяк-көнбатыш районнарында таралган. Җирле төрки халыкларның тыгыз аралашуы барышында минзәлә сөйләшенә хас төп үзенчәлекләрнең системалылыгы берникадәр дәрәҗәдә югалган. Мәсәлән, сакау *d* авазын, *-ай/-әй* дифтонгын куллану пассивлаша төшкән. Ә без өйрәнгән Стәрлебаш районы авылларында яшәүчеләр өчен сакау *d* авазын, *-ай/-әй* дифтонгын куллану хәзерге көндә бөтенләй хас түгел.

Стәрлетамак сөйләше дигәндә, Башкортстанның көньяк-көнбатышында таралган мишәр сөйләшләре күздә тотыла, Татарстанның көньяк-көнчыгышындагы (Баулы районы) мишәр авыллары да шул төркемгә керәләр. Мишәрләрнең Урал тирәсенә күчүе 300 ел буена дәвам иткән. Яңа җирләрдә алар җирле халык һәм урта диалект вәкилләре белән тел-аралашу һәм тыгыз мәдәни-икътисади бәйләнешләр булдырганнар. Мондый үзара тәэсир итешү процессында урта диалект төп һәм хәлиткеч рольне уйнаган. Мишәр сөйләшләре, әйләнә-тирәдәге сөйләшләрнең йогынтысына дучар булу белән бергә, үзләренә генә хас үзенчәлекләрен дә саклап калганнар. Урта диалектка һәм мишәр диалектына хас үзенчәлекләрнең активлык дәрәҗәсе төрле җирдә төрлечә. Бу исә әлеге ике диалект вәкилләренең сан исәбе, аларның бирегә күчеп килү, ягъни бәйләнешкә керү вакыты белән турыдан-туры бәйләнгән.

Бәләбәй урынчылыгы һәм стәрлетамак сөйләшләре филология фәннәре докторы Д.Б. Рамазанова тарафыннан 1968–1975 елларда нигезле өйрәнелә. Галимәнең Башкортстан татарларының формалашуы, тарихи үсеше, тел үзенчәлекләре хакында архив материалларына таянып язылган монографиясе («Формирование татарских говоров юго-западной Башкирии», 1984) һәм мәкаләләре басылып чыга.

Филология фәннәре докторы И.С. Насиповның «Древнетюркский пласт диалектной лексики мензелинского говора татарского

языка» (1994) дигән темага якланган кандидатлык диссертациясендә дә бәләбәй урынчылыгында булган лексик берәмлекләр тикшерелә.

2010–2012 елларда минзәлә сөйләшенең бәләбәй урынчылыгы һәм стәрлетамак сөйләше, Башкортстанның көньяк өлешендә яшәүче татарларның тел үзенчәлекләрен ареалогик аспектта өйрәнү барышында, әлеге мәкалә авторы М.Р. Булатова тарафыннан да тикшерелә, һәм кормантау, турбаслы, тепекәй, учалы һәм югарыда әйтелгән сөйләшләрдәге фонетик, морфологик үзенчәлекләрне тасвирлап «“Көньяк Башкортостан” ареалы татар сөйләшләрендә морфологик үзенчәлекләр» (2013) дип аталган темага кандидатлык диссертациясе яклана.

Түбәндә татар теленең урта диалекты минзәлә сөйләше бәләбәй урынчылыгы һәм мишәр диалекты стәрлетамак сөйләшләрендә күзәтелгән кайбер уртак морфологик үзенчәлекләр тәкъдим ителә. Мисаллар транскрипциядә бирелә.

Исемнәр. Сөйләшләргә кеше исемнәрен кыскарту хас: *Шәмәт* – әд. Шәмсетдин, *Хисамый* – Хисаметдин, *Кәлук* – Кәлимулла, *Гилмуш* – Гыйльмулла, *Исмай* – Исмәгыйль, *Дәрес* – Дәрессәләм, *Сорур* – Миңсорур.

Исемнәрнең иркәләү-кечерәйтү формалары, әдәби телдәгечә, *-кай/-кәй* кушымчалары белән ясала: *киленкәй, гөлкәйем* һ.б. Бу ике сөйләштә *-кай/*-*қай/-кәй* иркәләү-кечерәйтү кушымчасы абстракт мәгънәле яки җансыз әйберләрне белдерә торган исемнәргә дә, сыйфатларга, ымлыкларга да ялганып килә. Мәсәлән: *Бу агачқайым бик қарт инде* (бәл.). *Анда бик йыракай* (стрл).

-қай/-кәй иркәләү-кечерәйтү кушымчасы, кешене белдерә торган сүзләргә, *нәрсә* һәм *нәстә* (диалекталь вариант) алмашлыгына ялганып килгәндә, эмоциональ-экспрессив мәгънәсен югалтырга да мөмкин: *Тагын бер хатынқаймы* (әд. хатын), *қызқаймы* (кыз) *бар иде* (бәл.). *Нәстәкәй* (нәрсә) *эшлисен әле?*(стрл.). *Урманнан бер нәрсәкәй дә алдыртмайлар* (бәл.).

Гомумән, *-қай/-кәй* кушымчасының мондый вазифаларны үтәве Башкортстанда яшәүче барлык татарларга да хас күренеш [Булатова, 2013, б. 85].

Алмашлыкларның составы һәм төрләнеше буенча сөйләшләр, бер яктан, – мишәр диалекты, икенче яктан, күрше минзәлә һәм Урал төбәгенең башка сөйләшләре белән уртаклык күрсәтә.

I һәм II зат алмашлыкларының юнәлеш килеше *миңа/ миңә/ мийа* (әд. миңа), *сиңа/сиңә/сийа* (әд. сиңа) вариантларында кулланыла: *Син давай өйлән шушы минем қызыма, мин сийа* (әд. сиңа) *усад'ба бирәм, дигән* (бәл.). *Сиңә* (сиңа) *күᵉзе теᵉшеп йеᵉрегән* (стрл).

Кыек килешләр катлаулы кушымчалар *(нарда/-нәрдә; -нарга/-нәргә, -нардан/-нәрдән)* белән ясала: *Төйәбез дә бәрәңге пешерәбез дә шунарга* (әд. шуңа) *салып бутыйбыз* (стрл.). *Шуннан хәзер анарга* (аңа), *өй күтәрткән-салган кешегә, барып йетә чират* (стрл.). Бәләбәй

урынчылыгында *ң*-варианты саклана: *аңа/ аңарга. Моңарга* (әд. моңа) *да сөйләрсең* (бәл.).

Анау, монау алмашлыклары килеш белән төрләнәләр, башка төрле кушымчалар да кабул итәләр: *Анауда* (әд. анда) *казлар күле* (стрл). *Монауның* (менә моның) *буйына шаршаулар эленә* (бәл.). *Анаусы* (әнә анысы) *матур* (бәл.). *Утарлар йөри торган йулның монау* (бу) *йагында* (стрл.).

Башта **рәвеш**енең түбәндәге диалекталь формаларын куллану хас: стәрлетамак сөйләшендә – *тәү/тәүбаш/тәүрәк/тәүдәрәк/тәwендә/тәүдә/тәүге* (әд. башта); бәләбәй урынчылыгында – *тәүдә* / *иң тәү* / *тәү башлап* (башта). Мисаллар: *Тәүрәк* (әд. башта) *Бузат аwылына җиде кеше килеп утырган дип тә, кайсы биш кеше дип сүли* (стрл.). *Кем тәүдәрәк йасап бетер дип, йарышып шәлләрне бәйли идек* (стрл.). *Тәүдә өйгә нигез салалар оло абзыйлар* (бәл.).

Фигыль сүз төркеменең тәмамланмаган үткән заманы *-а + иде* конструкциясе ярдәмендә белдерелә, *иде* ярдәмче фигыле мишәр диалектындагыча да *(иде),* урта диалекттагыча да *(ийе)* әйтелә. I зат – *бара идем* / *барайым.* II зат – *бара + йдең* / *барайың.* Мисаллар: *Боламык пешерәләр иде. Син дә аны күргән идең.* һ.б.

-адыр/-әдер иде формасы да Стәрлебаш татарларында актив кулланыла: *Элек пәҗине* (киндер үсемлеге) *әниләр чәчәдер иде* (стрл.). *Кендек әбиләрен чакырадырыйык* (стрл.). *Аулаҗ өйләрдә йырлашып утырадырыйыҗ* (бәл.).

Хәл фигыльнең әдәби *-мый/-ми, -мыйча/-мичә* кушымчалы юклык формасы белән беррәттән, бәләбәй урынчылыгында – *-мый/-май/-ми, -мыйынчы/-майынчы, -мийенче/-мәйенче, -мыйчы/-миче/-мәйче, -мыйча/-мичә*; стәрлетамак сөйләшендә *-мыйчы/-миче, -мыйнчы/-минче, -мыйчак/-мичәк, -мыйчан/-мичән, -мастан/-мәстән* формалары да кулланыла: *Шул йылны чыгып киттем, укырга бармастан* (әд. бармыйча) *качып* (стрл.). *Миңә әйтмийенче* (әйтмичә) *эшләмә* (бәл.). *Картәни килмичәк* (килмичә) *башламыйбыз* (стрл.).

-ганчы/-гәнче кушымчалы хәл фигыль мәгънә төсмерләре ягыннан әдәби телдән аерылмый. Бәләбәй урынчылыгында бу форма актив кулланыла: *Менә шулай җилкәдәге чәчме җойолганчы бала йылый икән дип әйтәләр* (бәл). *Җызыл төскә кергәнче җайнатабыз эремчекне* (бәл).

Стәрлетамак сөйләшендә *-ганчы/-гәнче* кушымчалы хәл фигыльнең берничә төрле варианты бар: *-гынчы/-генче* (төп вариант, иң киң кулланылышта), *-ганчыга/-гәнчегә/-к(г)ынчыга/ -к(г)енчегә, -г(к)ынчык/-г(к)енчек, -г(к)ычак, -к(г)ынча/ -к(г)енчә, -кынча/-гинча, -кинчы/-кинче/-гинчы/-гинче +* бәйлек һ.б. Мәсәлән: *Таң аткынчы* (әд. атканчы) *сүли ул. Картәни-картәти үлгенчек* (әд. үлгәнче) *кийәүгә чыктым. Унынчы классны укыгынчыга хәтле шәлләр ты°тып эш белән җийналабыз. Мин белгенчегә хәтле Фатыймә әбинең алты почмаклы өйөндә йома укыдылар.*

-гач кушымчалы хәл фигыль дә, нигездә, төрле вариантлары

булу белән генә әдәби формадан аерыла. Бәләбәй урынчылыгында: *-ғачтын/-гәчтен, -ғачтан/-гәчтән* (сирәк). Мәсәлән: *Мәктәптә уқый башлағачтын* (әд. укый башлагач) *башақ җийарға йөридерейек басуларға* (бәл.). Стәрлетамак сөйләшендә: *-гач/-гәч, -гачтын/-гәчтен,-гачтан/-гәчтән, -гачтин/-гәчтин, -гачын/-гәчен, -гачыннан/-гәченнән.* Мәсәлән: *Урлап алып килгәчтен* (әд. килгәч), *мулла алып килеп никах укыттылар* (стрл.). *Шунан күрше аwылга йөрөп укырга суwык булгачын* (булгач), *анда бүтән йөрмәдем* (стрл.).

Стәрлебаш татарларында урын-араны һәм вакытны белдерә торган *алып* **бәйлек сүзе** актив, әмма ул стәрлетамак сөйләшендә *ала* һәм бәләбәй урынчылыгында *алата* вариантларында кулланыла, һәм чыгыш килешен башкара: *Шушы сызыктан ала* (әд. алып) *теге растойанийегә таш куйыла* (стрл.). *Тегеннән алата* (алып) *йөгөреп килде* (бәл.). *Шуннан алата көтү көтә* (бәл.).

Чагыштыр: татар теленең урта диалекты кормантау сөйләшендә *алта* варианты күзәтелә: *Эш буйынса килдегезме шуннан алта?* [Булатова, 2016, б. 167–168].

Мисаллардан күренгәнчә, төп грамматик категорияләр, аларның ясалышы һәм семантик функцияләре ягыннан минзәлә сөйләшенең бәләбәй урынчылыгы һәм стәрлетамак сөйләше татар әдәби теленнән аерылмый; әмма, шуның белән бергә, бу сөйләшләргә генә хас булган үзенчәлекләр, формалар да бихисап табыла.

Түбәндә экспедицияләр вакытында Стәрлебаш татарларыннан язып алынган, фонетик, грамматик, лексик үзенчәлекләрне һәм халык традицияләрен чагылдырган материаллар бирелә. Сүзләрнең әйтелеше транскрипциядә күрсәтелә: *я, ю, е* хәрефләре урынына [йа], [йә], [йу], [йы], [йы], [йе] авазлары, өстәмә билгеләрдән [w] – ирен-ирен өрелмәле тартык аваз һәм [қ], [ғ] (бәләбәй урынчылыгында) – тирән тел арты тартык авазлары кулланылды.

Мишәр диалектының стәрлетамак сөйләшенә карый торган текст үрнәге:

Аш-су. Аwылда ләwәш, пирәмәч, кыстыбый, пирүгләр, күмәч (*ак икмәк*), әпәй (*арыш икмәге*), баwырсаклар пешерәдерейек. Сугыш башлангачтын (*башлангач*), атна (*гел*) балтырган белән йәшәдек. Безнең картәтийең (*дәү әтиең*) эшчән кеше иде. Балтырганны, урманга барып, капчыклап җийалар иде. Күтәрәлмәслек хәлдә апкайтасың инде. Җәй чыкса, тамак туйа. Ке^{ө}з җиткенчек (*җиткәнче*), башак-мазарын, те^{ө}рлесен җийып. Кышкылыкка запас инде әзерәк. Кырда балтырган, каз тәпәйе (*казаяк*), кымызлык, гырлафа (*кака*), кәккүк тәпәйе (*каз үләне*), кузгалак үсә.

Мәләшләр (*миләшләр*), маланнар (*баланнар*) үсә бакчада. Кайнатып түгел, алар эссе (*кайнар*) суда монауның (*менә моның*) кебек саргылт те^{ө}скә керә. Йарты стакан гына су саласың ке^{ө}ймәскә. Шунан суwытасың да иләктән сөзәсең. Сөзмәсе чыга. Тешен (*төшен*) ташлыйсың.

Сөзмәгә берничә кашык кына писук бутыйсың. Шунан эссе утта әз генә йылытып аласың. Кайнатмыйсың. Берничә бутап аласың, йылытмыйча. Писук эреп бетә, шунан шишага (*шешәгә, банкага*) тутырып куйасың (*2017 елгы экспедиция вакытында Стәрлебаш районы Хәлекәй авылында Мугаттарова Хәтимә Зәйнулла кызыннан (1935 елда туган) язып алынды).*

Урта диалектның минзәлә сөйләше бәләбәй урынчылыгына карый торган текст үрнәкләре:

Кул эшләре. Кич утырып шәл бәйлидерийек. Бер көндә бер шәл бетәдерейе. Дүрт қыз чит бәйлидерийе. Ике қыз урта бәйлидерийе. Әбит (< рус. *обед*) wақытында кереп утырадырыйық, таң атқачтын (*таң аткач*), кайтып китәдерейек. Шәлне сатадырыйық.

Қарағa (рус. *чернила*) – имәннең йафрағы астында йәбешкән алмасы була, шуны алып, шуңа тутыққан қадақ саладырыйық (ржавчина, ржа получайытса иде) та шуннан ул бәскә (рус. *коричневый*) әйләнәдерейе. Шунарға манып йазадырыйық. Ул бетми. Имән қайырысын қайнатсан да әйбердән бетми бит. Шулай да йазасы булған инде. Қоромнан да йасыйдырыйық қараны. Қоромға әз генә май саладырыйық та. Қазан төбөнә йәбешәдерейе қором. Шуны аладырыйық та, шуның белән йазадырыйық (*2017 елгы экспедиция вакытында Стәрлебаш районы Яңгырчы авылында Кәримова Кәримә Лотфурахман кызыннан (1938 елда туган) язып алынды).*

Туй йоласы. ***Сөлге сорау.*** Қызның әтисе йегетнең әтисенә қулына сөлгө тапшыра. Сөлге чигелгән була. Сөлгөне тотоп тора, өстөнә теге йақ ақча сала. Ақча салғачтын (*салгач*), сөлгө тегеләргә була, ақча қыз йағына. Бу ризалашу була инде. Сөлгегә килгәчтен (*килгәч*), бөтөн нәрсә сөйләшелә – қайсы көннө никах билгеләргә, қайсы көннө туй уздырырга. Ничә пар бар. Йегет йағына биш пар барса, қыз йағына бер пар артық булырға тийеш булған. Алты пар. Туй тәүдә (*башта*) қыз йағында, аннан кийәү йағында. Сөлгө бирәсең икән, димәк, ризалық биргәнсең.

Сөлге күрергә килү. Қыздан алып қайтқачтын, йегет өйөндә сөлгене түр башына элеп қуйалар. Күрше-тирә, туған-тумача килеп, кем қүчтәнәч алып килә, кем ақча алып килә. Сөлге йанына. Ул йәшләрдә була. Сөлгөне алып қайтучылар – йегетнең эти-әниләре – туған-тумачасын җийнарға мөмкин. Сөлге күрегә (*күрергә*) дип.

Кызлар ябу. Ниқахтан соң туйға қәдәр, кийәү булған кеше қыз йанында торорға тийеш. Ике атна. Қызлар йабу дигән әйбер бар. Келәткә. Ә хәзер өйгә. Айырым өйгә йабасың да, алар шунда төн йоқлыйлар. Иртән иртүк торалар да, аларга аwыл балалары бүләк алырға киләләр. Кем килә, кийәү бүләк әзерли. Малайларға пәке, қызларға нәрсә булса да йарый. Иртәнчәк (*иртән*), алар мунчаға киткәнче, балалар бүләккә баралар.

Кияү мунчасы. Қыз йағында кийәү мунчасы йағалар. Қодалар қунмадылар. Төннә қыз белән

кийәүне йабып қайтып киттеләр. Қыз белән кийәү йоқодан торуға тегеләр кире килеп җиттеләр. Бездә мунча керергә апарғанда (*алып барганда*), қыш булса, чана белән, җәй булса – арба белән аппаралар. Хәзер мунча йаққан кеше түгел, кем мунча кергән, шул себерке астына ақча калдыра.

Бирнә. Йоласы шулай – сандықны кийәү китерегә тийеш. Алдан китереп бирә дә, син тутырып итергә (*илтергә*) тийешсең.

Элеккечә ашны қодалар бер көн алдан китереп қуйдылар. Ике әпәй, ике пирог, қазны алдан китереп қуйдылар да.

Су юлына төшү. Теге йаққа килен булып төшкәчтен (*төшкәч*), безнеңчә су йулына төштөләр. Су йулында без чиккән алйапқычлар әзерләгән ийек. Һәрберсесенә (*һәрберсенә*) минем қызықай (*кыз*) чиққән алйапқыч таратты. Элек дүртәр көн туй үткәрмийенчә (*үткәрмичә*) туктамаганнар (*2011 елгы экспедиция вакытында Стәрлебаш районы Куганакбаш авылында Яхина Хәкимә Тимерхан кызыннан (1961 елда туган) язып алынды).*

Мәзәк. Бер бабай урманға барған. Утын төйәргә. Элек бит қоро ботақны да сындыртмыйларыйы. Бер нәрсәкәй (әд. *нәрсә*) дә алдыртмайлар. Балтасы да булған. Қоро ботақлар төйәгән. Төйәгән ботақларны Стәрлебаштан лесник килгән дә колхоз йортона бушаттырған. «Фамилийаңны әйт!» – дигән. Теге: «Кылғанов», – дигән. «Исемең?». «Шылған», дип йаwаплаған. «Шылған, иртәгә килмичәк (*килмичә*) калма, ыштраф салабыз, балтаңны шуннан алырсың», – дигән. Шуннан чақырталар икән Қылғанов Шылғанны. Ә андый йуқ. Қылған бит шуып тора. Элеккеләр шулай шәп булған инде (*2017 елгы экспедиция вакытында Стәрлебаш районы Яңгырчы авылында Кәримова Кәримә Лотфурахман кызыннан (1938 елда туган) язып алынды).*

Әдәбият

Булатова М.Р. Морфологические особенности татарских говоров ареала «Юг Башкортостана». Казань: ИЯЛИ. 2013. 240 с.

Булатова М.Р. Курмантауский говор среднего диалекта татарского языка в этнолингвистическом аспекте. Казань: Магариф – Вакыт, 2016. 384 с.

Татар халык сөйләшләре: Ике китапта. Казан: Мәгариф, 2008. I китап. 463 б.

Булатова Миңнира Рәхим кызы,

филология фәннәре кандидаты, ТР ФА Г. Ибраһимов исемендәге Тел, әдәбият һәм сәнгать институтының лексикология һәм диалектология бүлеге өлкән фәнни хезмәткәре